

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας
Χειμερινό Εξάμηνο

Ακαδημαϊκό Έτος 2024-2025

Διδάσκων: Χατζηκυριάκου Γιάννης

Ετήσιο Πρόγραμμα Παιδαγωγικής Κατάρτισης
(ΕΠΠΑΙΚ)

5^η Διάλεξη: Εγκυρότητα και Αξιοπιστία
Έρευνας

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

ΕΡΕΥΝΑΣ

Εγκυρότητα: Αναφέρεται στον βαθμό στον οποίο ένα εργαλείο μέτρησης (π.χ. ερωτηματολόγιο) ή μια μελέτη μετράει πραγματικά αυτό που προορίζεται να μετρήσει. Με άλλα λόγια, μια έρευνα είναι έγκυρη όταν οι ερωτήσεις, οι παρατηρήσεις ή τα τεστ που χρησιμοποιούνται μετρούν πραγματικά τις μεταβλητές που θέλουμε να μελετήσουμε.

Αξιοπιστία: Αναφέρεται στη σταθερότητα και τη συνέπεια των αποτελεσμάτων μιας ερευνητικής εργασίας. Μια έρευνα θεωρείται αξιόπιστη όταν τα αποτελέσματα θα ήταν παρόμοια αν επαναληφθεί η μέτρηση υπό τις ίδιες συνθήκες.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ/ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Η εγκυρότητα είναι σημαντικός παράγοντας για την ύπαρξη μιας αποτελεσματικής έρευνας. Αν μια ερευνητική μελέτη δεν είναι έγκυρη, δεν έχει καμία απολύτως αξία. Επομένως, η εγκυρότητα είναι βασική προϋπόθεση τόσο για τις ποσοτικές έρευνες όσο και για τις αντίστοιχες ποιοτικές.

Στα ποσοτικά δεδομένα, η εγκυρότητα μπορεί να βελτιωθεί μέσω:

- ❖ Της προσεκτικής δειγματοληψίας
- Της επιλογής του κατάλληλου ερευνητικού οργάνου
- ❖ Της κατάλληλης στατιστικής διαχείρισης των ερευνητικών δεδομένων

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Στα ποιοτικού τύπου δεδομένα η εγκυρότητα μπορεί να διασφαλιστεί μέσω:

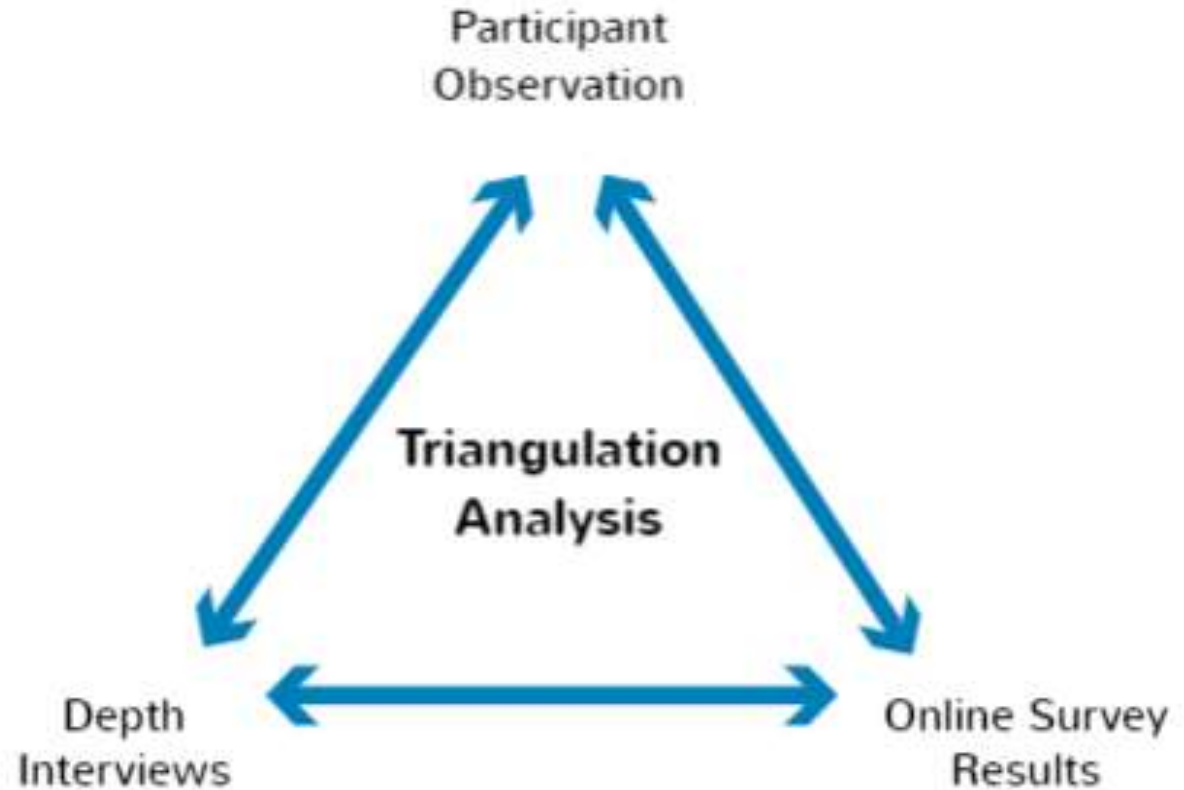
- ❖ Της ειλικρίνειας, του βάθους, του πλούτου και του περιεχομένου των δεδομένων που συλλέγονται
- ❖ Της επιλογής των συμμετεχόντων που προσεγγίζονται
- ❖ Της έκτασης της τριγωνοποίησης *
- ❖ Της ανιδιοτέλειας και αμεροληψίας του ερευνητή

ΤΡΙΓΩΝΟΠΟΙΗΣΗ (TRIANGULATION) ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Θα μπορούσαμε να ορίσουμε την τριγωνοποίηση ως τη χρήση δύο ή περισσότερων μεθόδων συλλογής δεδομένων στη μελέτη κάποιων διαστάσεων της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Η τριγωνοποίηση (triangulation) στην έρευνα αποτελεί μια στρατηγική που χρησιμοποιείται για να αυξήσει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων μιας μελέτης. Στην ουσία, είναι η χρήση πολλαπλών μεθόδων, πηγών δεδομένων ή ερευνητών για να διερευνήσεις το ίδιο φαινόμενο από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

ΤΡΙΓΩΝΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΡΙΓΩΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ας υποθέσουμε ότι θέλουμε να αξιολογήσουμε την αποτελεσματικότητα ενός νέου προγράμματος μελέτης που εφαρμόζεται σε μια σχολική μονάδα.

Τριγωνοποίηση μεθόδων:

Ποσοτικά δεδομένα: Θα μπορούσαμε να συγκρίνουμε τους βαθμούς των μαθητών πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος, χρησιμοποιώντας στατιστικές αναλύσεις. (π.χ. ερωτηματολόγιο).

Ποιοτικά δεδομένα: Θα μπορούσαμε να διεξάγουμε συνεντεύξεις με τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς για να κατανοήσουμε τις εμπειρίες τους από το πρόγραμμα και τις απόψεις τους για την αποτελεσματικότητά του.

Παρατήρηση: Θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε τις τάξεις κατά τη διάρκεια του προγράμματος για να αξιολογήσουμε τη συμμετοχή των μαθητών, τις μεθόδους διδασκαλίας και το γενικό κλίμα στην τάξη.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Υπάρχουν διαφορετικοί τύποι εγκυρότητας μιας ερευνητικής μελέτης, για παράδειγμα:

- ❖ Εγκυρότητα περιεχομένου
- ❖ Εγκυρότητα που σχετίζεται με τα κριτήρια
- ❖ Εγκυρότητα δομήματος
- ❖ Εσωτερική εγκυρότητα
- ❖ Εξωτερική εγκυρότητα
- ❖ Φαινομενική εγκυρότητα
- ❖ Καταλυτική εγκυρότητα
- ❖ Οικολογική εγκυρότητα
- ❖ Ερμηνευτική εγκυρότητα
- ❖ Αξιολογική εγκυρότητα

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ

Η εσωτερική εγκυρότητα προσπαθεί να αποδείξει ότι η εξήγηση ενός συγκεκριμένου γεγονότος, ενός θέματος ή μιας ομάδας δεδομένων, τα οποία παρέχονται στο πλαίσιο μιας έρευνας, μπορούν πράγματι να επαληθευτούν από τα ίδια τα δεδομένα.

Σε κάποιο βαθμό έχει να κάνει με την ακρίβεια, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί στην ποσοτική και στην ποιοτική έρευνα. Τα αποτελέσματα πρέπει να περιγράφουν με ακρίβεια τα φαινόμενα που μελετώνται.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ

Η εξωτερική εγκυρότητα αναφέρεται στον βαθμό στον οποίο τα αποτελέσματα μπορούν να γενικευτούν στον ευρύτερο πληθυσμό, σε γενικότερες περιπτώσεις ή καταστάσεις.

Για τους θετικιστές ερευνητές η γενίκευση είναι απαραίτητη προϋπόθεση (**εκ των ων ουκ άνευ**), ενώ το παραπάνω δεν ισχύει στον ίδιο βαθμό στη νατουραλιστική έρευνα.

Νατουραλιστική έρευνα: Είδος ποιοτικής έρευνας με βασικό χαρακτηριστικό τον περιορισμό των προκαταλήψεων του ερευνητή και στόχο την ανάδειξη της πραγματικότητας των υποκειμένων όπως προκύπτει στο πεδίο/φυσικό περιβάλλον τους και όχι σε κατασκευασμένες συνθήκες.

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Ο ερευνητής πρέπει να διασφαλίσει ότι τα στοιχεία του βασικού ζητήματος της έρευνας πρόκειται να καλυφθούν στην έρευνά του αλλά ταυτόχρονα πρέπει να εξασφαλίσει και ότι αποτελούν τόσο μια δίκαιη αντιπροσώπευση του ευρύτερου θέματος που βρίσκεται υπό εξέταση όσο και ότι τα στοιχεία που έχουν επιλεγεί ως δείγμα της έρευνας παρουσιάζονται τόσο σε βάθος όσο και σε εύρος.

Π.χ. σε μια έρευνα μαθητών σχετικά με την ορθογραφία 1.000 λέξεων γαλλικής γλώσσας, η απόφαση για επιλογή 50 λέξεων εξ αυτών σημαίνει ότι αυτές είναι αντιπροσωπευτικές του αντίστοιχου συνόλου.

ΔΙΑΣΦΑΛΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ

Στο στάδιο του σχεδιασμού της έρευνας οι «απειλές» στην εγκυρότητα θα μπορούσαν να ελαχιστοποιηθούν μέσω:

- ❖ Της επιλογής ενός κατάλληλου χρονοδιαγράμματος
- ❖ Της εξασφάλισης επαρκών βιβλιογραφικών πηγών
- ❖ Της επιλογής της κατάλληλης μεθοδολογίας
- ❖ Της επιλογής των κατάλληλων ερευνητικών εργαλείων
- ❖ Της χρήσης του κατάλληλου αντιπροσωπευτικού δείγματος
- ❖ Της έκφρασης διάφορων τύπων εγκυρότητας
- ❖ Της επιλογής των κατάλληλων σημείων εστίασης

ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η αξιοπιστία είναι ουσιαστικά συνώνυμο της συνέπειας και της δυνατότητας αναπαραγωγής σε βάθος χρόνου, σε ερευνητικά εργαλεία και σε ομάδες απαντώντων.

Έχει να κάνει με τη συνέπεια και την ακρίβεια.
Για να μπορέσει να θεωρηθεί μια ερευνητική μελέτη αξιόπιστη, πρέπει να αποδείξει ότι στην περίπτωση που διεξάγονταν δεύτερη φορά σε μια παρόμοια ομάδα απαντώντων και σε ένα παρόμοιο περιβάλλον θα είχαμε ως αποτελέσματα τα ίδια ερευνητικά δεδομένα.

Υπάρχουν τρεις βασικοί τύποι αξιοπιστίας:

- ❖ Η σταθερότητα
- ❖ Η ισοδυναμία
- ❖ Η εσωτερική συνέπεια

ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι κανόνες αξιοπιστίας που ισχύουν στην ποσοτική έρευνα είναι πολύ πιθανό να μην έχουν καμία εφαρμογή στην έρευνα ποιοτικού τύπου.

Οι βασικές αρχές των νατουραλιστικών μελετών περιλαμβάνουν τη μοναδικότητα και την ιδιομορφία των καταστάσεων με τέτοιο τρόπο ώστε η ερευνητική μελέτη δεν είναι δυνατό να αναπαραχθεί. (αυτό άλλωστε είναι και το πλεονέκτημά της).

ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η αξιοπιστία στην ποιοτική έρευνα μπορεί να επιτευχθεί μέσω:

- ❖ Της σταθερότητας των παρατηρήσεων
- ❖ Των αντίστοιχων αποτελεσμάτων και σε άλλα φαινόμενα της παρατήρησης
- ❖ Της αξιοπιστίας μεταξύ διαφορετικών αξιολογητών (παρατηρητών που ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο)

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Ίσως ο πιο πρακτικός τρόπος να επιτύχει κάποιος μεγαλύτερη εγκυρότητα είναι να ελαττώσει όσο το δυνατόν περισσότερο τη μεροληψία.

Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της μείωσης της μεροληψίας στα εξής (κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης):

- ❖ Στις συμπεριφορές, απόψεις και προσδοκίες του συνεντευκτή
- ❖ Στην τάση του συνεντευκτή να δει τον συνεντευξιαζόμενο όπως ο ίδιος επιθυμεί
- ❖ Στις καλά σχεδιασμένες ερωτήσεις: Οι ερωτήσεις πρέπει να είναι σαφείς, συγκεκριμένες και να αποφεύγουν τις διπλές ερμηνείες.

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

- ❖ Στην τάση του συνεντευκτή να αναζητήσει απαντήσεις που υποστηρίζουν προϋδρασμένες απόψεις του
- ❖ Στις παρανοήσεις από τη μεριά του συνεντευκτή σχετικά με το τι λέει ο απαντών
- ❖ Στις παρανοήσεις από τη μεριά αυτού που απαντά σχετικά με το τι τον ρωτούν
- ❖ Στο κατάλληλο πλαίσιο: Το περιβάλλον της συνέντευξης πρέπει να είναι χαλαρωτικό και εμπιστευτικό, ώστε οι συμμετέχοντες να νιώθουν άνετα να εκφράσουν τις απόψεις τους.

ΑΙΤΙΕΣ ΜΕΡΟΛΗΨΙΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ορισμένες αιτίες μεροληψίας κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης:

- ❖ Μεροληπτικό δείγμα
- ❖ Ανεπαρκής αλληλοεκτίμηση μεταξύ συνεντευκτή και συνεντευζιαζόμενου
- ❖ Αλλαγές στη φραστική διατύπωση των ερωτήσεων
- ❖ Ανεπαρκής συνέπεια και μεροληπτική διερεύνηση
- ❖ Τροποποιήσεις στην αλληλουχία των ερωτήσεων
- ❖ Επιλεκτική καταγραφή των ερμηνειών των δεδομένων
- ❖ Ανεπαρκής χειρισμός των δύσκολων συνεντεύξεων

ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΑΧΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΡΟΛΗΨΙΑΣ

Διαύγεια στη μεθοδολογία: Μια λεπτομερής περιγραφή της μεθοδολογίας βοηθά στην αξιολόγηση της διαφάνειας και της αμεροληψίας της έρευνας.

Τριγωνοποίηση: Η χρήση πολλαπλών μεθόδων, πηγών δεδομένων και ερευνητών μπορεί να βοηθήσει στην επιβεβαίωση των ευρημάτων και στην αποκάλυψη πιθανών μεροληψιών.

Επαλήθευση με τους συμμετέχοντες: Η επιστροφή των ευρημάτων στους συμμετέχοντες για σχολιασμό μπορεί να βοηθήσει στην εντοπισμό τυχόν παρανοήσεων ή παραλείψεων.

Συνειδητοποίηση των προσωπικών προκαταλήψεων: Ο ερευνητής πρέπει να είναι συνειδητοποιημένος για τις προσωπικές του προκαταλήψεις και να προσπαθεί να τις διαχειριστεί.

ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σαφής διατύπωση των ερωτήσεων: Οι ερωτήσεις πρέπει να είναι ξεκάθαρες, απλές και να αποφεύγουν διπλές ερμηνείες.

Σχετικότητα με τη θεωρία: Οι ερωτήσεις πρέπει να συνδέονται με την υπάρχουσα θεωρητική βάση του ερευνητικού θέματος.

Πιλοτική εφαρμογή: Πριν από τη μαζική διανομή, το ερωτηματολόγιο πρέπει να δοκιμαστεί σε ένα μικρό δείγμα για να εντοπιστούν τυχόν προβλήματα.

Εξωτερική αξιολόγηση: Η αξιολόγηση του ερωτηματολογίου από ειδικούς στον τομέα μπορεί να βοηθήσει στην εντοπισμό αδυναμιών.

Στατιστικός έλεγχος: Η χρήση στατιστικών μεθόδων (π.χ. ο συντελεστής αξιοπιστίας Cronbach's alpha). μπορεί να βοηθήσει στην αξιολόγηση της εγκυρότητας των ερωτήσεων.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

Αυτές **περιλαμβάνουν τα εξής:**

- ❖ Πολλαπλούς τρόπους παρακολούθησης της επιστροφής ερωτηματολογίων
- ❖ Έμφαση στη σημασία και στα οφέλη από το ερωτηματολόγιο
- ❖ Έμφαση στα οφέλη για την ομάδα των συμμετεχόντων στην έρευνα
- ❖ Ευκολία στη συμπλήρωση, στο χρόνο που θα ξοδευτεί, στην ευαισθησία των ερωτήσεων, στην έκταση του ερωτηματολογίου
- ❖ Προσκλήσεις για συνέντευξη παρακολούθησης
- ❖ Παρότρυνση συμμετοχής από ένα τρίτο φιλικό άτομο
- ❖ Κατανόηση της φύσης του δείγματος σε βάθος

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η αξιοπιστία μιας έρευνας αναφέρεται στην συνέπεια και σταθερότητα των αποτελεσμάτων της. Με απλά λόγια, αν επαναλάβουμε την ίδια έρευνα υπό τις ίδιες συνθήκες, θα πρέπει να λάβουμε παρόμοια αποτελέσματα. Η αξιοπιστία είναι απαραίτητη για να μπορούμε να εμπιστευόμαστε τα ευρήματα μιας έρευνας και να τα γενικεύσουμε σε άλλες πληθυσμούς ή σε άλλες παρόμοιες καταστάσεις.